

literatuur

Onder de vlinderboom, Pauline Vijverberg;
uitg. Conserve, Schoorl, 2018;
ISBN 978 90 542 9478 8; 362 blz.; € 19,99.

Genade achter de zichtbare dingen

tekst dr. Hans Ester
beeld Wikimedia

Pauline Vijverberg (Tokio, 1964, wonend in Johannesburg) heeft het zich met het onderwerp van haar tweede roman over Zuid-Afrika niet gemakkelijk gemaakt. Over de Anglo-Boerenoorlog (1899-1902) is in Zuid-Afrika al veel gepubliceerd.

Een groot deel van "Onder de vlinderboom" speelt in het concentratiekamp Irene nabij Pretoria. Om de kracht van de Boerenstrijders te breken, hebben de Engelsen in 1900 de boerderijen afgebrand, het vee gedood en de vrouwen en kinderen gedeporteerd.

Samen met hun moeder en de zwarte landarbeider Isaac belandt de tweeling Clara en Tony in Irene. Hun vader is met de Boeren ten strijde getrokken. Het leven in het kamp is hard en hun geloof in Gods leiding wordt zwaar op de proef gesteld. Om aan voldoende voedsel te komen, laat de moeder zich door de Engelse kampcommandant Fitzgerald en zijn kameraden misbruiken. Ze raakt zwanger. Na de geboorte van Elisa maakt de wanhopige moeder een

einde aan haar leven. Clara zorgt vol liefde voor haar halfzusje, keert terug naar de vernielde boerderij en wordt geholpen door Isaac, die alle ellende in een kamp voor zwarte mensen heeft overleefd.

Over de onmenselijkheid van de Engelse soldaten in Zuid-Afrika is veel geschreven, in het verleden en ook recent. Over de gevolgen van een verkrachting in het kamp schreef Francois Smith in 2014 bijvoorbeeld de roman "Kamphoer". Het effect van de veelheid aan gruwelijke beelden is dat de beschrijvingen ten slotte als clichés overkomen en het juiste effect missen. "Onder de vlinderboom" weet deze platgetreden paden te vermijden door een tweede vertelling te activeren.

Binnen dit tweede verhaal volgt de lezer de jonge vrouw Iris, die aan de universiteit in Amsterdam onderzoek doet naar de gevolgen van emotioneel heftige gebeurtenissen, trauma's, ziektes en ontberingen voor de generaties na degenen die het lijdend ondergingen. Dit zogeheten "epigenetisch" onderzoek brengt Iris opnieuw in contact met haar Zuid-Afrikaanse achternichte Geraldine en met Geraldines moeder.

Meer en meer verschuift de aandacht van Iris zich naar de gevolgen van de ontberingen in de Zuid-Afrikaanse concentratiekampen. De Zuid-Afrikaanse familiegeschiedenis van moederskant krijgt een steeds

duidelijker gezicht. Uiteindelijk valt het kwartje en wordt de samenhang tussen de twee verhaallijnen volledig helder. Het bewijs voor de stelling dat traumatische gebeurtenissen zowel psychisch als fysiek doorwerken in het leven van de generaties daarna levert de familiegeschiedenis van Iris.

Het thema van de tweeling en het gewelddadige verbreken van de innige band tussen de beide kinderen Clara en Tony is mooi vervlochten met de latere zwangerschappen, onder meer van Iris zelf. Het symbool van de vlinderboom, ook wel koraalboom geheten, met zijn schitterende bloemen en de bijzonder gekleurde zaden, is op overtuigende wijze deel van het vertelde geworden. Het geloof is aanwezig als strijd om de hand van God te ervaren in de menselijke gebeurtenissen.

Het talent van Vijverberg ligt in haar vermogen een vervlochten verhaal te vertellen. Het overtuigendst in haar vertelkunst is de aandacht voor de kleine emoties en observaties van kinderen en jonge mensen. Clara, het meisje dat in kamp Irene in één klap volwassen moet worden, is daardoor onvergetelijk. De roman "Onder de vlinderboom" is om deze reden ook een ethische oproep aan ons hier en nu om kinderen met liefde en aandacht op hun weg naar de volwassenheid te begeleiden en dit proces niet uit gemakzucht aan de amusementscultuur over te laten.

Herdenkingspilaren bij kamp Irene.

kinderboek 10+

Het geheim van de Ravenhorst,
Christine Linneweer; uitg. Kluitman,
Alkmaar, 2018; ISBN 978 90 206 2483 0;
256 blz.; € 12,50.

tekst Hans Mijnders

Met "Het geheim van de Ravenhorst" gaat voor Christine Linneweer een wens in vervulling: naast haar paardenboeken een historisch jeugdboek schrijven. Het onderwerp diende zich als vanzelf aan: een overgeleverde sage uit haar woonplaats Winterswijk inspireerde haar.

Het verhaal speelt zich af rond kasteel Ravenhorst, dat echt heeft bestaan. Omdat Aelwijns vader de pacht niet kan betalen, moet de 17-jarige hoofdpersoon voor de drie broers Van Rhemen werken op het kasteel. De broers zijn bekende paardenfokkers, maar ook meedogenloze roofridders. Omdat Aelwijn goed met paarden kan omgaan, krijgt hij als staljongen steeds meer privileges.

Een reeks spannende avonturen volgt. Ze dompelen de lezer onder

in de late middeleeuwen (1432): een gevangen monnik, het beleg van Ravenhorst, de zoektocht naar de verborgen schat en de verrassende familieband die Aelwijn met de bewoners van het kasteel blijkt te hebben. De sleutel die Aelwijn van zijn overleden moeder heeft gekregen speelt een belangrijke rol.

Het deels op waarheid gebaseerde verhaal is eenvoudig van stijl: het bevat geen ingewikkelde zinnen en af en toe is de taal van de bewoners van onze tijd. De bewoners bidden, maar ook valt er een paar keer een vloek. Als lezer ben je verontwaardigd over de grote standsverschillen en verbaas je je over de macht van de kasteelheer. Het slot brengt de op dat moment nog losse lijntjes mooi bij elkaar. Linneweer heeft een spannend boek geschreven dat naar meer smaakt.

kinderboek 10+

Ik ben Vincent en ik ben niet bang,
Enne Koens; uitg. Luitingh-Sijthoff, Amsterdam,
2017; ISBN 978 90 245 7861 0; 183 blz.;
€ 14,99.

tekst Mariëlle Oussoren-Buys

Vincent is iemand om in je hart te sluiten. Op school is hij een buitenbeentje. Na schooltijd wachten pestkoppen hem op. Zijn overlevingsblikje – bijna compleet – met spullen zoals waterafstotende lucifers en paracetamol is zijn grootste bezit. Vincent is slim genoeg om door te hebben dat anderen hem afwijkend vinden. Zijn ouders stuurden hem al eens naar een psycholoog, „maar ik ben er niet normaler van geworden”, zegt Vincent.

De manier waarop auteur Enne Koens deze jongen neerzet is prachtig. Je kruipt in het ontroerende "Ik ben Vincent en ik ben niet bang" in de huid van een kind dat niet goed weet hoe hij moet zijn zoals de anderen. Je voelt zijn strijd, huivert met hem mee, maar je ziet tegelijk dat hij geen sneu zielen-

pietje is. Steun vindt hij bij zijn oppas Charlotte, de enige die van het pesten afweert. En hij valt terug op vier denkbeeldige dieren, een veulen, een eekhoorn, een tor en een worm, waarmee hij veel praat. Op wat filosofische spitsvondigheden na voegen die scènes niets toe (en zeker niet als de dieren een enkele verbasterde vloek in de mond nemen).

Voor de best spannende plot zijn ze sowieso van ondergeschikt belang: hoe gaat Vincent het schoolkamp overleven? Het stoere nieuwe klasgenootje De Jas (Jasmijn), met wie een ontluikende vriendschap ontstaat, krijgt een belangrijke rol („cool zijn is een trucje”, zegt ze) en Vincent gaat zijn overlevingspullen hard nodig krijgen. Het boek eindigt in een wat happy-enderige stroomversnelling. Desondanks is Vincents indringende verhaal de moeite waard.